

Marija Gračaković

DVIJE KNJIGE NADE BARAC-JELČIĆ

“KOLKA”, Matica hrvatska - ogranak Senj 2002. Poezija zavičajne određenosti

Kada je u jesen 2002. u Bribiru prvi put svečano predstavljena zbirka čakavskih pjesama “Kôlka”, lirski prvijenac gospođe Nade Barac – Jelčić, bio je to, u autoričinom rodnom gradu, prvorazredan kulturni događaj koji je raznježio mnoga srca pokrenuvši i suzu u oku. Tako su njezini Bribirci srdačnošću i toplinom pozdravili svoju poetesu koju su životni putovi odveli u glavni grad Republike Hrvatske, ali je meku zavičajnu riječ i sjećanje na slike mladih dana zavijek sačuvala i stisnula u sebi. Osluškujući šapat svoje duše krenula je poetski nadahnuto u potragu za toplinom minulih vremena.

Ova nevelika knjiga je impresivna zavičajno – pejzažna poezija slika, koja je jezikom, sadržajem i specifičnim unutarnjim odnosom autoričina veza s domaćim tлом rodnoga Bribira i zavičajnoga Hrvatskoga primorja.

U njoj autorica evocira toplinu djetinjstva, obiteljski i zavičajni ugođaj, socijalne teme i slike iz svog mladenačkog života. Naslovi ciklusa: *Vallis vinearia*, *Brime*, *Njazlo*, *te Križ i svića* dovoljno snažno upućuju na ključne teme ove čakavske lirike. Stihovi su uspio pokušaj da se svijet autoričinih jezičnih, životnih i duhovnih spoznaja sačuva kao svježja slika izvornoga jezika i preciznih opažanja. Ovo je poezija o svijetu koji, u užurbanosti i izmijenjenom načinu života, gubi lice, ali živi u ovim zanosnim stihovima.

Pjesnikinja svoj glas i svjedočenje podiže do konkretnih prizora, kao u pjesmi “Zvončić” u kojoj je tragična slika našega iseljništva uzdignuta na zamjetnu umjetničku razinu poetskoga iskaza kako se “nišći” “otac ili ded” vraćaju iz tuđine “bez veloga vapura”, tek glasom “zvončića” koji jecajem za spokoj duše obznanjuje da je taj našao svoj vječni mir negdje pod tuđim nebom, neispraćen žalosnom zavičajnom povorkom.

Ova je poezija duboka po onom što se tek može naslutiti. U njoj uočavamo oksimoronsku oprečnost između oskudnosti i blagosti, kao u pjesmi “*Va očih*”:

*Bogati smo siromaštvo
i puni potreba .*

U želji da i običnim stvarima podari sjaj, autorica pronalazi izraz koji najbolje odgovara rječniku ove duboko osjećajne i proživljene lirike. Ponegdje u samoj intonaciji pitanja nalazimo i odgovor. Čemu zemlja rodi kad će tuča uništiti najljepše grozdove? Je li to “ kaštiga “ za grijehe? Čemu molitva i blagoslovljena voda kojom se “krope“ oskudne njive kada će nadolazeći rat sve poharati?

Bez obzira na jezik, elemente poetskoga govora i lirsku formu, ovo je poezija zavičajne određenosti, poezija uranjanja u dubinu emocija, knjiga prizivanja davno iščezlih slika. Ona je proizvod autoričine tople privrženosti zavičaju, njezine svojevrsne potrage za izgubljenim vremenom, iskaz poniranja u dubinu životnih istina.

**“TRAG KAMIKA”, Matica hrvatska - ogranak Senj, 2003.
Oda kamenu i bibrirskom narodnom životu**

U nepunih godinu dana Nada Barac-Jelčić podaruje nam, poslije “Kolke”, svoju drugu knjigu naslovljenu “TRAG KAMIKA”, podijeljenu u dva tematska ciklusa: *Od života kamik* i *Oče ditenjstva*. Riječ je ovdje o *zbirci lirske proze* pisane bibrirskim čakavskim idiomom, koja je prije svega: iskrena i neposredna, spontana i istinita, snažna i čista. Ona je poetsko svjedočanstvo jednog vremena, a po svojem svjetonazoru i toplim ljudskim porukama - svezremenska.

Svaka dijalektalna poezija, pa tako i ova Nade Barac-Jelčić ima bitnu oznaku: sudbinski je povezana sa životom kraja u kojem je ponikla. Ova nije samo to! Budući da su autoričine poetske poruke usmjerene na borbu za dostojanstvo čovjeka, plemenitost i čistoću ljudskih međuodnosa, knjiga prerasta regionalne okvire i postaje dio našeg općeg kulturnog dobra.

Ona govori o svima nama, jer opće je poznato da lirika izražava subjektivni doživljaj pjesnikov, ali teško je naći baš takav doživljaj koji bi pripadao isključivo samom pjesniku, koji ne bi bio zajednički mnogim ljudima, bez obzira je li pisana u prvom licu. Čitajući je i proživljavajući pitamo se: je li to život samo jednog čovjeka? Lijepi odgovor na ove dvojbe dao je Victor Hugo koji kaže: “*Kad vam govorim o sebi, govorim o vama!*”.

Slike djetinjstva od presudne su važnosti za čovjeka, a što je Nada Barac u svojem djetinjstvu mogla bolje uočiti od vječne borbe s kamenom i neimaštinom? Ona crpi riječi na onim izvorima na kojima se formirala njezina slika svijeta. Ostala je vezana uz taj svijet i njegov rječnik, ostala je preobraženi glas našeg primorskog kamena kojega poistovjećuje sa zavičajnim krajolikom, sa svim bogatstvom osmišljenih oblika narodnoga života u kojemu su likovi kao iz

kamena isklesani: oštri, bijeli, tvrdi, nedovoljno istesani, snažni, duboko ukorijenjeni u zavičajno tlo...

“Kamik” ovdje nadvisuje vrijeme, neuništiv je, čvrstim drži prag napuštenog doma, u njega je uklesan znamen naših glagoljskih slova, padne sa srca, možemo ga “hitit”, a sve nas je čvrsto vezao “za njazlo ditenjstva”.

I tako. Svuda oko nas kamen. Veći su, kaže autorica, naši korijeni, veza pripadnosti zavičaju, a manji su naše svakidašnje radosti i tuge.

U drugom ciklusu “Oče ditenjstva” vidljivo je *prisustvo faktografije*, prikaza i istinskih zbivanja (*Dvi zimske večeri, Žito, Kolo, Težakinje, Na mašu, Petrova ...*), ali ona ne umanjuje poetsku snagu natopljenu iskrenošću, toplinom, posebnim odabirom riječi, liričnošću. Ponegdje u krajičku oka bljesne suza, ali samo na tren, jer autorica ne ostavlja mjesta klonuću. Ovdje je riječ oslobođena suviše i namještene patetike, ona je poezija čistog i naravnog govora.

Snaga i ljepota ove poetske riječi je u jednostavnom govorenju o ljudskom prisustvu i njegovom mukotrpnom djelovanju na ovom “kamiku”. Ona je oda kamenu i neuništivosti života i trajanja.

